

श्री सर्वोच्च अदालत संयुक्त इजलाश
माननीय न्यायाधीश श्री ओम प्रकाश मिश्र
माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ
फैसला

सम्बत ०७०-CR-०१९७

मुद्दा : शैक्षिक योग्यताको झुठा प्रमाणपत्र पेश गरी भ्रष्टाचार गरेको भन्ने बारे ।

डण्डपाणी काफ्लेको नाती घनश्याम काफ्लेको छोरा रुपन्देही जिल्ला, पुनरावेदक
पडसरी-१ घर भई नेपाल टेलिकम बरिष्ठ सहायक पदमा कार्यरत पिताम्बर प्रतिवादी
प्रसाद काफ्ले-----१

विरुद्ध

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको तर्फबाट अनुसन्धान अधिकृत प्रत्यर्थी
घनश्याम उपाध्यायको प्रतिवेदनले नेपाल सरकार-----१ वादी

शुरु फैसला गर्ने :- अध्यक्ष माननीय न्यायाधीश :- श्री केदार प्रसाद चालिसे
सदस्य माननीय न्यायाधीश :- श्री भूपेन्द्र प्रसाद राई
विशेष अदालत काठमाडौं ।

फैसला मिति :- २०६९/१२/२०/०३

विशेष अदालत काठमाण्डौबाट मिति २०६९/१२/२० मा भएको फैसला उपर पुनरावेदक प्रतिवादिले विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा १७ अनुसार यस अदालतमा गरेको पुनरावेदनपत्रको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार रहेको छ :-

नेपाल टेलिकममा गठित प्रमाणपत्र छानबिन टोलीको प्रतिवेदन साथ उक्त कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको भारतीय शैक्षिक योग्यताका प्रमाणपत्र प्रमाणीकरणको लागि उक्त टेलिकमको प.सं. ०६१/०६२ च.नं. १०१ मिति २०६१/०६/०५ को पत्र साथ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा पठाएको विवरणमा सो कार्यालयका सहायक तह ४ का पिताम्बर प्रसाद काफ्लेको नाम समेत समावेश भई आएको ।

निज पिताम्बर प्रसाद काफ्लेले माध्यमिक शिक्षा परिषद उत्तर प्रदेश भारतबाट सन् १९९२ मा इन्टरमिडियट तह उत्तीर्ण गरी प्राप्त गरेको प्रमाणपत्रहरू उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद मार्फत माध्यमिक शिक्षा परिषद क्षेत्रिय कार्यालय बाराणसीमा प्रमाणीकरणका लागि पठाउँदा उक्त परिषदबाट निजको प्रमाणपत्रको सम्बन्धमा उक्त परिषदको पत्रांक मा.सि.प./क्षे.का.वा./अभिलेख/सत्यापन/४८१ दिनांक २९-११-०५ को पत्रबाट परीक्षार्थीका नाम पिताम्बर प्रसाद काफ्ले पिताका नाम घनश्याम काफ्ले, परीक्षा इन्टर, वर्ष १९९२, अनुक्रमांक ८३६६७२, प्राप्तांक २५९, कलेज VNJ इन्टर कलेज रतनपुर महाराजगंज लेखि मा.शि.प.की आख्यान महलमा “110/500 अनुत्तिर्ण नकी 259/500, CP मे परीक्षाफल रुका है” भनि लेखि आएको पत्र एवं प्रमाणीकरण विवरण उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद भक्तपुरको च.नं. ७६९ मिति २०६२/०९/०५ को पत्रसाथ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा पठाएको ।

नेपाल टेलिकममा मेरो स्थायी नियुक्ति २०४५ सालमा का.स.(मुखिया) तहबाट शुरु भई २०५० मा सहायक र २०६२ सालमा वरिष्ठ सहायक सिनियर कर्मचारीको आधारमा बढुवा भएको, मैले भारतको यु.पि.बोर्ड इलाहाबादबाट आई.ए.को योग्यता प्राप्त गरेको उक्त प्रमाणपत्र सेवा प्रवेश पछि प्राप्त गरेको, पेश गरेको प्रमाणपत्र मेरै हो । मेरो बढुवा १२ वर्षमा भएको हुँदा मद्दत गन्यो गरेन थाहा भएन । व्यक्तिगत फाइलमा रहेका प्रमाणपत्र मेरा हुन । सम्बन्धित शिक्षण संस्थाबाट भई आएको प्रमाणिकरण विवरणमा परीक्षार्थीका नाम पिताम्बर प्रसाद काफ्ले, पिताका नाम घनश्याम काफ्ले, परीक्षा इन्टर, वर्ष १९९२, अनुक्रमांक ८३६६७२, प्राप्तांक २५९, कलेज VNJ इन्टर कलेज रतनपुर महाराजगंज लेखि मा.शि.प.की आख्यान महलमा “110/500 अनुत्तिर्ण नकी 259/500 CP मे परीक्षाफल रुका है” भनी लेखि आएको व्यहोरा हेरे, पढें । प्रमाणीकरण विवरण अनुसार मेरो प्रमाणपत्र झुठा देखिन आयो र झुठा ठहरे कानून बमोजिम सहुंला बुझाउला आफुले सो प्रमाणपत्र बढुवाको लागि प्रयोग नगरेको प्रमाणीकरण भई आउदा अनुत्तिर्ण र अनुक्रमांकमा भुलबस तलमाथि भएको हुनसक्ने भएकोले पुनः बिचार गरिदिन अनुरोध गर्दछु भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी पिताम्बर प्रसाद काफ्लेले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।

प्रतिवादी नेपाल टेलिकमका वरिष्ठ सहायक पिताम्बर प्रसाद काफ्लेले माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तर प्रदेशबाट सन् १९९२ मा इन्टरमिडियट परीक्षा उत्तिर्ण गरी प्राप्त गरेका भनिएका शैक्षिक योग्यताका प्रमाणपत्रहरू उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद, भक्तपुर मार्फत माध्यमिक शिक्षा परिषद क्षेत्रिय कार्यालय बाराणसीमा प्रमाणीकरणका लागि पठाउँदा उक्त

परिषदको पत्रांक मा.सि.प./क्षे.का.वा./अभिलेख/सत्यापन/४८१ दिनांक २९-११-०५ को पत्रबाट परीक्षार्थीका नाम पिताम्बर प्रसाद काफ्ले, पिताका नाम घनश्याम काफ्ले, परीक्षा इन्टर, वर्ष १९९२, अनुक्रमांक ८३६६७२, प्राप्तांक २५९, कलेज VNJ इन्टर कलेज रतनपुर महाराजगंज लेखि मा.सि.प.की आख्यान महलमा “110/500 अनुत्तिर्ण नकी 259/500 CP मे परीक्षाफल रुका है” भनि लेखि आएको पत्र एवं प्रमाणिकरण विवरण उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद भक्तपुरको च.नं. ७६९ मिति २०६२/०९/०५ को पत्रसाथ प्राप्त हुन आएकोले निजले सन १९९२ मा माध्यमिक शिक्षा परिषद उत्तरप्रदेशबाट इन्टरमिडियट परीक्षा उत्तीर्ण गरेको भनिएको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र झुठा देखिन आएकोमा सोही प्रमाणपत्रको आधारमा निज प्रतिवादी पिताम्बर प्रसाद काफ्लेले नेपाल टेलिकमको बिज्ञापन नं. १९ मुख्य सहायक प्रशासन सेवाको पाँचौ तहको बढुवाको दरखास्त फाराम पेश गरेको (दर्ता मिति २०६१/०१/१५ उल्लेख गरी प.पू.दर्ता नं. २३८/०२/१३ दर्ता गराएको) तथा बढुवा दरखास्त फारामको शैक्षिक योग्यता खण्डमा आई.ए. सन् १९९२, द्वितीय श्रेणी, यु.पि.बोर्ड इलाहाबाद उल्लेख गरेको र नेपाल टेलिकमको प.सं. क.प्र. २।२-४-०६२/०६३ च.नं. २४३ मिति २०६२/०५/३० को पत्रानुसार निजले तह पाँचौ (प्र.) बरिष्ठ सहायक पदमा बढुवा नियुक्ति पाएको देखिन्छ । साथै उक्त बरिष्ठ सहायक पदमा बढुवा हुँदा निजले माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तर प्रदेश बोर्ड अफ हाईस्कूल एण्ड इन्टरमिडियट यु.पि. बाट दोश्रो श्रेणीमा पास गरेको इन्टरमिडियटको प्रमाणपत्र पेश गरेको आधारमा निजको सोही शैक्षिक योग्यता वापत अंक गणना गरेको भन्ने जानकारी नेपाल टेलिकमको प.सं. क.प्र. ४।३-१।०६२।०६३ च.नं. १२००/८१०१ मिति २०६३/०२/२४ को पत्रबाट लेखि आए समेतका आधारमा निजले राष्ट्र सेवकको पदमा बढुवा हुने उद्देश्यले बदनियतपूर्वक आफ्नो शैक्षिक योग्यता ढाँटी झुठा प्रमाणपत्र पेश गरी साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६(१) बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट विशेष अदालतमा दायर हुन आएको आरोपपत्र ।

प्रतिवादी पिताम्बर प्रसाद काफ्लेका नाममा विशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा १०(१) बमोजिम समाव्हान जारी गर्नु भनि विशेष अदालतबाट मिति २०६३/०९/०२ मा भएको आदेश ।

मैले एस.एल.सी. र आई.ए इलाहावाद भारतबाट उत्तिर्ण गरेको हुँ । मिसिल संलग्न प्रमाणपत्रहरु मेरै हुन । मेरो प्रमाणपत्रहरु सबै साँचो छ । मेरो बढुवा कर्मचारी नियमावली, २०६१ अनुसार १२ वर्ष स्वतः बढुवाको आधारमा बरिष्ठ सहायक (पाँचौ तह) पदमा भएको हो । मेरो उक्त बढुवाको लागी आई.ए. तहको प्रमाणपत्रको आवश्यकता नै पर्दैन । उक्त आई.ए.तहको प्रमाणपत्र बढुवा पाउने उद्देश्यबाट पेश गरेको होईन । संचार मन्त्रालयको ०५७/०९/०६ को परिपत्र अनुसार मैले उक्त प्रमाणपत्र पेश गरेको हो । मैले आरोप दावी बमोजिमको कसुर गरेको छैन । सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी पिताम्बर प्रसाद काफ्लेले सुरु अदालतमा गरेको बयान ।

प्रतिवादीले आफुले पेश गरेको प्रमाणपत्रबाट बढुवा भएको नहुँदा सजाय हुनुपर्ने होईन भनि आरोपित कसुरमा इन्कारी रही बयान गरेको भए तापनि निजले पेश गरेको प्रमाणपत्रको सम्बन्धमा सम्बन्धित माध्यमिक शिक्षा परिषद, बाराणसीबाट “110/500 अनुत्तिर्ण, CP मे परीक्षाफल रुका है” नकी -259/500 भनी लेखि आएको परिप्रेक्ष्यमा पछि प्रमाण बुझ्दै जाँदा ठहरे बमोजिम हुने गरी हाललाई बिशेष अदालत ऐन, २०५९ को दफा ७(घ) र (च) बमोजिम निजले अनुसन्धानको क्रममा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा राखेको नगद धरौट रु.२३,२५०।- लाई नै प्रस्तुत मुद्दाको पुर्पक्षको लागी धरौट कायम गरी निजलाई तारेखमा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्ने गरी अ.बं. १२४ ग.नं. बमोजिम यो आदेश पर्चा गरिदिएको छ । प्रतिवादीले बयान गर्दा बुझि पाउँ भनि उल्लेख गरेका साक्षीहरुलाई प्रतिवादी मार्फत झिकाई बकपत्रका लागि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने विशेष अदालतबाट भएको थुनछेकको आदेश ।

प्रतिवादीका साक्षी राजकुमार बाग्लेले मिति २०६३/११/०८ मा बिशेष अदालतमा गरेको बकपत्र मिसिल सामेल रहेको ।

प्रतिवादीले पेश गरेको शैक्षिक योग्यताको सम्बन्धमा आरोपपत्र साथ रहेको माध्यमिक शिक्षा परिषद, क्षेत्रीय कार्यालय बाराणसी मिति २९-११-२००५ को पत्रसाथ संलग्न सत्यापन बिवरणको कैफियत महलमा योग 110/500 अनुत्तिर्ण, सि.पि. मे परीक्षाफल रुका है, नकी 259/500 भनि लेखि आएकोमा प्रतिवादीका तर्फबाट उपस्थित कानून व्यवसायीले बहसका क्रममा पेश गरेको सोही माध्यमिक शिक्षा परिषद क्षेत्रीय कार्यालय बाराणसीले उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद, सानोठिमी, भक्तपुरलाई लेखेको मिति ३१-०३-००६ को सत्यापन बिवरणमा अनुक्रमांक ८३६६७२ परीक्षार्थी पिताम्बर प्रसाद काफ्ले उल्लेख गरी 259/500 द्वितिय श्रेणी उल्लेख भएको देखिँदा उक्त पछिल्लो पत्र त्यस

कार्यालयमा प्राप्त भएको छ छैन ? प्राप्त भएको भए एकै बिषयमा के कसरी भिन्दा भिन्दै व्यहोरा उल्लेख भएको हो उक्त व्यहोरा मध्ये कुन व्यहोरा सहि तथा आधिकारीक हो जो जहाँ बुझ्नु पर्छ बुझि एकिन जवाफ पठाईदिनु भनि मिति ३१-०३-००६ को पत्र प्रतिलिपी साथै राखी उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुरलाई लेखि पठाई जवाफ प्राप्त भएपछि नियमानुसार पेश गर्नु भनी बिशेष अदालतबाट मिति २०६४/०६/११ मा भएको आदेश बमोजिम निज प्रतिवादीको उक्त प्रमाणपत्रका सम्बन्धमा लेखि आएको उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषदको च.नं. २२८१ मिति २०६५/०२/२७ को पत्र मिसिल सामेल रहेको ।

उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषदको च.नं. २२८१ मिति २०६५/०२/२७ को पत्रबाट निज प्रतिवादीको प्रमाणपत्रका सम्बन्धमा सम्बन्धित बोर्डबाट प्रासांक ११०/५०० परीक्षाफल अनुरतिण एवं परीक्षाफल CP सुचि मे रुका है भनि टोलीलाई जवाफ उपलब्ध गराएको भन्ने देखिएको हुँदा माध्यमिक शिक्षा परिषद बाराणसीले उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमीलाई लेखेको उक्त पत्रको प्रमाणीत प्रतिलिपी उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमीबाट झिकाउनु भनि बिशेष अदालत काठमाडौँबाट मिति २०६५/०४/३१ मा भएको आदेश बमोजिम उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद सानोठिमी भक्तपुरको च.नं. ६१५/०६५/०६६ मिति ०६५/०६/०६ को पत्रसाथ संलग्न माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तरप्रदेश, क्षेत्रिय कार्यालय, बाराणासीको पत्रको प्रतिलिपी मिसिल संलग्न रहेको ।

प्रतिवादी परीक्षाफल CP मा रोकिएकोमा २४-७-१९९२ ई.स.मा घोषित भएको कुरा उल्लेख भएको माध्यमिक शिक्षा परिषद उत्तरप्रदेश बाराणासीको मिसिल संलग्न मिति २७/०६/२००६ ई.स.को पत्रबाट देखिएकोमा उक्त पत्रको फोटोकपी साथै राखी जो जहाँ बुझ्नु पर्ने हो बुजी २४-०७-१९९२ ई.स.मा निजको रोकिएको परीक्षाफल घोषित भए नभएको र घोषित भएको भए प्राप्त अंक समेत देखिने विवरण उपलब्ध गराई दिनु भनि उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद, सानोठिमी, भक्तपुरलाई लेखि पठाउनु भनि मिति २०६५/१०/२४ मा बिशेष अदालत काठमाण्डौँबाट भएको आदेश बमोजिम उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद, सानोठिमी, भक्तपुरको च.नं. ७४ मिति २०६८/०१/२८ को पत्रसाथ संलग्न माध्यमिक शिक्षा परिषद, उत्तर प्रदेश, क्षेत्रिय कार्यालय, बाराणासीको पत्रांक ५८०३ दिनांक ३१/०३/२०११ को पत्रको प्रतिलिपी प्राप्त भई मिसिल सामेल रहेको ।

सर्वोच्च अदालत पूर्ण इजलासमा बिचाराधीन रहेको, तत्काल प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०१७ को दफा २४ “क” मा रहेको हदम्यादको सम्बन्धमा २०६६ सालको

फौ.पु.नं. ०५५० को पुनरावेदक प्रतिवादी प्रमिला राई (श्रेष्ठ) बिरुद्ध अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग भएको भ्रष्टाचार (झुठ्ठा शैक्षिक प्रमाणपत्र) मुद्दामा पनि हदम्यादको सम्बन्धमा श्री सर्वोच्च अदालत पूर्ण इजलाशमा बिचाराधीन रहेको मुद्दाको निर्णय नै यो मुद्दाको पनि निर्णयाधार प्रमाण हुने भएकोले सो मुद्दाको अन्तिम फैसला भएपछि यो मुद्दा पनि फैसला गरी पाउँ भनि प्रतिवादी निवेदकले सर्वोच्च अदालत संयुक्त इजलासको मिति २०६७/११/१७ को फैसलाको प्रतिलिपी साथै राखि दिएको निवेदन मिसिल संलग्न रहेको ।

प्रस्तुत मुद्दामा हदम्याद सम्बन्धी प्रश्न समेत बिचारणीय देखिएको र पुनरावेदक प्रतिवादी बिमान परिचारीका प्रमिला राई (श्रेष्ठ) र प्रत्यर्थी वादी नेपाल सरकार भएको सेवा प्रवेश प्रयोजनको लागि नक्कली शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेश गरी भ्रष्टाचार गरेको भन्ने संवत् ०६४ सालको फौ .पु.नं. ०५५५ को मुद्दामा हदम्याद सम्बन्धी कानूनी प्रश्नको सम्बन्धमा यकिन व्याख्या हुनुपर्ने आवश्यक देखिदा पूर्ण इजलाशमा पेश गर्नु भन्ने सम्मानित सर्वोच्च अदालत संयुक्त इजलासको मिति २०६७/११/१७ मा भएको फैसलाको प्रतिलिपी मिसिल संलग्न रहेको देखिदा प्रस्तुत मुद्दामा पनि हदम्याद सम्बन्धी प्रश्न समेत समावेश रहेको र सो बिषयमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको पुर्ण इजलासमा बिचाराधीन रहेको उक्त मुद्दा फैसला भएपछि जगाई कारवाही किनारा गर्ने गरि हाल मुलुकी ऐन अ.बं. १२ नं. बमोजिम मुलतवीमा राखी दिने ठहर्छ भनि विशेष अदालतबाट मिति २०६८/०५/३० मा भएको आदेशानुसार प्रस्तुत मुद्दा मुलतवीमा रहेको ।

यस अदालतको मिति २०६८/०५/३० को आदेशले अ.बं. १२ नं. बमोजिम मुलतवीमा रहेको प्रस्तुत मुद्दामा मुलतवी रहदाको आदेशमा उल्लेखित सम्मानित सर्वोच्च अदालतको पूर्ण इजलासमा बिचाराधीन पुनरावेदक/ प्रतिवादी बिमान परिचारीका प्रमिला राई (श्रेष्ठ) प्रत्यर्थी/ वादी नेपाल सरकार भएको सेवा प्रवेश प्रयोजनको लागि नक्कली शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेश गरी भ्रष्टाचार गरेको भन्ने मुद्दामा भएको सम्मानित सर्वोच्च अदालतको पूर्ण इजलाशको मिति २०६८/०७/०८ को फैसला मिसिल संलग्न देखिदा प्रस्तुत मुद्दा मुलतवीबाट जगाई दिएको छ । सम्बन्धित दायरीमा दर्ता गरी प्रतिवादीको नाउँमा ७ दिने म्याद जारी गरी कानून बमोजिम गर्नु भनि विशेष अदालतबाट मिति २०६९/०७/१७ मा भएको आदेश बमोजिम प्रस्तुत मुद्दा मुलतवीबाट जगाई प्रतिवादीका नाममा जारी भएको म्याद बमोजिम निज निवेदन साथ उपस्थिति भई पुनः तारेखमा रहेको ।

आरोपत्रमा प्रतिवादी उपर साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०१७ को दफा १२ र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६(१) अन्तर्गतको कसुर कायम गरी दुवै ऐनको सजायको माग दावी लिएकोमा कसुर हुँदाका बखत प्रचलनमा रहेको कानून बमोजिम सजाय हुने व्यवस्था नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा २४(४) ले गरेकोले तत् सम्बन्धमा हेर्दा प्रतिवादीले बिवादमा आएको Intermediate Level को परीक्षा उत्तीर्ण गरेको भनिएको प्रमाणपत्र संचार मन्त्रालयको मिति २०५७/०९/०६ को परिपत्र अनुसार पेश गरेको भनि प्रतिवादीले बयानमा उल्लेख गरेको देखिँदा तत्काल बहाल रहेको कानून नै आकर्षित हुने देखियो । साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ मा “कुनै व्यक्तिले राष्ट्रसेवकको ओहदा पाउने वा सो ओहदामा बहाल रहने उद्देश्यले शिक्षा सम्बन्धि कुनै योग्यता, नाम, तीन पुस्ते, उमेर, जात, थर, वतन, नागरिकता वा अयोग्यता ढाटेमा निजलाई कसुरको मात्र अनुसार २ वर्ष देखि ६ वर्ष सम्म कैद वा जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ” भन्ने व्यवस्था भएको र सो बमोजिम जरिवाना तोक्दा अधिकतम रु.५,०००।— सम्म तोक्न सक्ने व्यवस्था सोही ऐनको दफा २९(२) ले गरेको देखिन्छ । प्रतिवादीले राष्ट्र सेवकको पद प्राप्त गर्ने उद्देश्यले नक्कली शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेश गरेकोमा बिवाद देखिँदैन भने प्रतिवादी पिताम्बर प्रसाद काफ्लेले पेश गरेको उक्त Intermediate Level को परीक्षाको प्रमाण पत्र झुठा देखिन आएकोले निजले साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ को कसुर गरेको ठहर्छ । सो ठहर्नाले निज प्रतिवादीलाई उक्त ऐनको दफा १२ र २९(२) बमोजिम रु.५००।- (पाँच सय) जरिवाना हुने ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको विशेष अदालत काठमाडौँको फैसला ।

प्रमाणपत्रहरु झुठा होइन र बेइमानीका नियतले पेश गरेको पनि होइन । स्वतः बढुवा भई बरिष्ठ सहायक भएको हुँ। उक्त प्रमाणपत्रको आधारमा बढुवा भएको होइन । संचार मन्त्रालयको मिति २०५७/०९/०६ को परिपत्र अनुसार पेश गरेको मात्र हुँ । अनुतिर्ण भनि लेखि आएको विवरण गलत हो भनी उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद, सानोठिमीले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगलाई च.नं. ४९९ मिति २०६३/०५/०८ मा पठाएको पत्र अख्तियारले मिसिल सामेल गरेको छैन ।

उक्त पत्र अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले आफ्नै विरुद्धको प्रमाण भनि नदेखाई लुकाएको हो । सो पत्र प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ७(ख) अनुसार अख्तियारकै विरुद्ध प्रमाण लाग्छ सो तर्फ विशेष अदालतबाट बिचार हुन सकेन । उत्तरप्रदेश, क्षेत्रिय कार्यालय बाराणसीबाट दिइएको भनिएको मेरो विरुद्धको प्रमाणको लिखत सम्पूर्ण व्यहोरा टाईप भएको छ । तर क्रम संख्या २९ मा यो पुनरावेदनको सबै विवरण टाईप गरी कैफियत महलमा मात्र हातले थपी “प्रासांक 110/500 परीक्षाफल अनुत्तिर्ण एवं परीक्षाफल CP मे रुका है” भनि लेखिएको देखिन्छ । त्यो व्यहोरा थपिएको ठाउँमा कसैको सहीछाप परेको देखिदैन । कागज जाँचको नं. १ ले रित नपुगेको लिखत प्रमाण ग्रहण गर्न मिल्दैन भने सानोठिमी भक्तपुरको वेरीतको लिखत लिन जाने टोलीलाई साक्षी सरह बकपत्र गराएको पनि छैन । साथै अनुसन्धान अधिकृत तोकिएको मितिबाट हदम्याद शुरु हुने होइन । विशेष अदालतबाट मेरो सबुत प्रमाणको कुनै मुल्यांकननै नगरी बुझ्नु पर्ने प्रमाण नबुझी बुझ्ने नहुने प्रमाण बुझी प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३, ८, १७, २५, २६ र ५४ मुलुकी ऐन कागज जाँचको १ र २ नं. भ्रष्टाचार नियन्त्रण ऐन, २०१७ को दफा २४ क. र भ्रष्टाचार नियन्त्रण ऐन, २०५९ को दफा २९ समेतको प्रतिकुल र त्रुटिपूर्ण हुने गरी निर्णय गरिएको मिति २०६९।१२।२० को विशेष अदालतको फैसला खारेज गरि वादी दाविबाट फूसद पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदक प्रतिवादीको यस अदालतमा परेको पुनरावेदन पत्र ।

नियमानुसार साप्ताहिक एवं दैनिक पेशी सूचीमा चढी निर्णयार्थ पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादीका तर्फबाट रहनु भएका विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ताद्वय श्री पदमराज काफ्ले र हरिप्रसाद उप्रेतीले मेरो पक्षले २०४५ सालमा का.स./मुखिया दर्जाबाट जागिर सुरु गरेको र पटक पटक बढुवा हुँदै २०६२ सालमा वरिष्ठ सहायक सिनियर भएका हुन, निजले संचार मन्त्रालयको मिति २०५७।३।७ को परिपत्रले मात्रै आफ्नो I.A. को इलाहाबाद बोर्डको शैक्षिक योग्यताको प्रमाण पत्र पेश गरेको हुन जुन जरुरी थिएन १२ वर्ष पछि मात्र निज स्वतः बढुवा भएका हुन, पेश गरिएको प्रमाणपत्र पनि सक्कलै हो सोको प्रतिलिपी समेत उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् सोनोठिमी भक्तपुरले अख्तियारलाई दिएकोमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग

आफैले अभियोजन गरेकोमा आफ्नो विरुद्धको प्रमाण आफै पेश नगरेको सम्म हुँदा उक्त सबै कागजातहरू गहन अध्ययन गरेमा अवगत हुने नै हुँदा मेरो पक्षले उक्त अभियोग दाविबाट सफाई पाउनु पर्दछ भन्ने समेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

यसमा शुरू विशेष अदालत काठमाडौँले गरेको फैसला मिलेको छ छैन? प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ, सक्दैन ? सोही विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ विचारगर्दा प्रस्तुत मुद्दाको अभियोजन भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा २४क ले तोके बमोजिम २ वर्षको हदम्याद भित्र परेको नदेखिँदा हदम्यादको अभावमा प्रारम्भिक रूपमा नै प्रस्तुत मुद्दा खारेज हुनुपर्दछ भन्ने प्रश्न पुनरावेदन जिकिरमा लिएको देखिँदा सर्वप्रथम सो तर्फ नै दृष्टिगत गर्नुपर्ने देखियो । सो सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था हेर्दा भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा २४क मा निम्नानुसार व्यवस्था भएको पाइन्छः

२४क हदम्यादः- यस ऐन बमोजिम मुद्दा दायर गर्न हदम्याद कायम गर्दा सरकारी वा सार्वजनिक सम्पत्ति वा श्री ५ को सरकारको स्वामित्व भएको संस्थाको सम्पत्ति हिनामिना गरी भ्रष्टाचार गरेकोमा कुनै हदम्याद लाग्ने छैन । सो वाहेक अरु भ्रष्टाचारको कसुरमा विभागिय कारवाही समाप्त भएको मितिले ६ महिनाको र विभागिय कारवाही नभएकोमा अनुसन्धानको कारवाही शुरू भएको मितिले २ वर्षको हदम्याद हुने छ ।

उपरोक्त कानूनी व्यवस्था हेर्दा विभागीय कारवाही नभएकोमा अनुसन्धानको कारवाही शुरू भएको मितिले २ वर्षको हदम्याद हुनेछ भन्ने स्पष्ट कानूनी व्यवस्था देखिन्छ । सोही दफाका सम्बन्धमा यस अदालतबाट पुनरावेदक प्रमिला राई (श्रेष्ठ) प्रत्यर्थी नेपाल सरकार भएको भ्रष्टाचार मुद्दामा पनि भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा २४क ले विभागीय कारवाही नभएकोमा अनुसन्धानको कारवाही शुरू भएको मितिले २ वर्षको हदम्याद हुनेछ भनि निर्दिष्ट गरेको उक्त हदम्याद भित्र अर्थात अनुसन्धान अधिकृत नियुक्त भई अनुसन्धान कारवाही शुरू भएको मितिले २ वर्ष भित्रै मुद्दा दायर भएकोमा हदम्याद नाघी मुद्दा दायर भएको नमानिने भन्ने सिद्धान्त समेत प्रतिपादित भएको देखिन्छ । उपरोक्तानुसारको कानूनी व्यवस्था र यस अदालतबाट

प्रतिपादित सिद्धान्त समेतलाई मध्येनजर गरी प्रस्तुत वारदातको तथ्यगत अवस्था र हदम्यादको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी निक्यौल गर्नुपर्ने देखियो । सो सम्बन्धमा हेर्दा नेपाल टेलिकममा गठित प्रमाणपत्र छानविन टोलीले उक्त संस्थामा कार्यरत कर्मचारी मध्ये भारतिय शैक्षिक योग्यता प्रमाणपत्रको छानविनका लागि मिति २०६१।६।५ को पत्रसाथ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा पठाएको विवरणमा यी पुनरावेदक पिताम्बर प्रसाद काफ्लेको नाम समेत समावेश भएको पाइन्छ । अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले उक्त माध्यमिक शिक्षा परिषद् सानो ठिमी भक्तपुर मार्फत सम्बन्धित परीक्षा बोर्ड इलाहाबादमा प्रमाणिकरणको लागि उक्त प्रमाण पत्र पठाएपछि परीक्षा बोर्ड इलाहाबादबाट प्रमाणिकरण भै आएको व्यहोराको जानकारी उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्बाट २०६२।९।५ मा प्राप्त भए पश्चात अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट मिति २०६२।१०।१४ मा अनुसन्धान अधिकृत तोकेको देखिन्छ । यसरी नेपाल टेलिकमले अनुसन्धानको दायरामा आई शंकास्पद देखिएको प्रमाण पत्र छानविनका लागि अख्तियारमा पठाएपछि सो को प्रमाणिकताका सम्बन्धमा सम्बन्धित निकाय उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्बाट प्रमाणिकरण भए पश्चात मात्र उक्त प्रमाण पत्र शंकाको घेरामा पर्न गएकाले अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट सो विषयमा आवश्यक अनुसन्धान तहकिकात गर्न मिति २०६२।१०।४ मा अनुसन्धान अधिकृत तोकिएको र अनुसन्धान तहकिकात भै अनुसन्धान अधिकारी तोकिएको मितिले २ वर्ष भित्र अर्थात मिति २०६३।८।२६ मा प्रस्तुत अभियोग पत्र दायर भएको देखिँदा उक्त कानून व्यवस्था र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुकूल नभएको मान्न सकिने । यसरी यी प्रतिवादीले पेश गरेको प्रमाण पत्र शंकास्पद देखिँदा नेपाल टेलिकमबाट छानविन एवं कारवाहीका लागि अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा पठाइएको र आयोगबाट शैक्षिक प्रमाणपत्रको अधिकारिता जाँच्ने निकाय उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद्मा प्रमाणिकरणका लागि पठाएपछि मात्र सोको छानविनका लागि अनुसन्धान अधिकृत तोकिएको र अनुसन्धान अधिकृतबाट अनुसन्धान पश्चात तोकिएको अवधि भित्र मुद्दा दायर भएको कुरालाई हदम्याद नाघेको मान्न मिल्ने नदेखिँदा हदम्यादको अभावमा प्रस्तुत मुद्दा नै खारेज भागी छ भन्ने पुनरावेदन जिकिर संग सहमत हुन सकिने अवस्था रहेन ।

अब यी पुनरावेदक प्रतिवादी पिताम्बर प्रसाद काफ्लेले पेश गरेको शैक्षिक योग्यताको प्रमाण पत्र झुट्टा हो होइन ? भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा निजले नेपाल टेलिकमको विज्ञापन नं. १९ प्रशासन सेवाको मुख्य सहायक पाँचौं तहमा मिति २०६१।१।१५ मा बहुवाको दरखास्त फाराम पेश गर्दा शैक्षिक योग्यता खण्डमा आई. ए. सन् १९९२, द्वितिय श्रेणी, यू.पी. बोर्ड इलाहाबाद उल्लेख गरेको देखिन्छ । निजले उक्त शैक्षिक योग्यताको सम्बन्धमा अनुसन्धान अधिकारी समक्ष बयान गर्दा स.जं. १० मा यू.पी. बोर्ड इलाहाबादबाट S.L.C. पूर्व मध्येमा यु.पी. बोर्ड इलाहाबादबाट I.A. को योग्यता प्रमाण प्राप्त गरेको छु भनि बयान गरेको देखिन्छ भने विशेष अदालत काठमाडौं समक्ष बयान गर्दा उक्त दुवै प्रमाणपत्रहरू आफूले परीक्षा उत्तिर्ण गरी प्राप्त गरेको हुन भनी बयान गरेको देखिन्छ । उपरोक्तानुसारको प्रतिवादी स्वयंको बयान कथन एवं निजले पेश गरेको बहुवाको दरखास्त फारामबाट पनि उक्त प्रमाणपत्रहरू निजले नै पेश गरेको कुरा समर्थित हुन आयो । अब उक्त प्रमाण पत्रहरूको वैधानिकताका सम्बन्धमा विचार गर्दा निजले माध्यमिक शिक्षा परिषद् उत्तर प्रदेश, भारतबाट सन् १९९२ मा इन्टरमिडियट तह उत्तिर्ण गरी प्राप्त गरेको प्रमाणपत्रहरूको प्रमाणिकताका सम्बन्धमा उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद् मार्फत माध्यमिक शिक्षा परिषद् क्षेत्रिय कार्यालयका वाराणसीमा प्रमाणिकरणका लागि पठाउँदा उक्त परिषद्बाट निजको प्रमाणपत्रको सम्बन्धमा उक्त परिषद्को पत्रांक मा.सि.प/क्षे.का.वा./अभिलेख/सत्यापन/४८१ दिनांक २९-११-०५ को पत्रबाट परीक्षार्थीका नाम पिताम्बर प्रसाद काफ्ले पिताका नाम घनश्याम काफ्ले परीक्षा इन्टर, वर्ष १९९२, अनुक्रमांक ८३६६७२, प्रासांक २५९ कलेज VNJ इन्टर कलेज रतनपुर महारागंज लेखि मा.शि.प. की आख्यान महलमा “110/500 अनुतिर्ण नकी 259/500, CP मे परीक्षाफल रुका है” भन्ने व्यहोराको जवाफ प्राप्त हुन आएको देखिन्छ ।

यसरी आफूले प्रविणता प्रमाणपत्र तह पास गरेको भनी जिकिर लिएको सम्बन्धित माध्यमिक शिक्षा परिषद् क्षेत्रिय कार्यालय वाराणसीबाट नै निजले सो तह पास नगरेको व्यहोराको जवाफ प्राप्त हुन आएको अवस्थामा निजले पेश गरेको प्रमाण पत्र सक्कली हो भन्न मिल्ने अवस्था देखिंदैन । जुन तहको योग्यता हासिल गरेको

हो भनिएको छ सो तह नै उत्तिर्ण नगरेको भन्ने सम्बन्धित निकायको जवाफ आएको अवस्थामा सोही तहको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र पेश गर्ने व्यक्तिको प्रमाणपत्रलाई सक्कली र वास्तविक भन्न मिलेन ।

जहाँ सम्म आफूले उक्त प्रमाणपत्र बढुवा प्रयोजनका लागि पेश नगरेको र सोको उपयोगबाट लाभ पनि नलिएको र सेवा अवधिका आधारमा स्वतः बढुवा भएको भन्ने जिकिर छ सो सम्बन्धमा हेर्दा निजले नेपाल टेलिकमबाट प्रकाशित बढुवा सूचना बमोजिमको फाराम भर्ने सिलसिलामा नै सो शैक्षिक उपाधिका बारेमा उल्लेख गरेको र सोही बढुवा सम्बन्धि विज्ञापनका आधारमा निजको बढुवा भएको अवस्थामा सो शैक्षिक योग्यता वापतको अंक गणना नै नभएको र सोको आधारमा बढुवा नभएको भन्ने जिकिर मनासिव देखिंदैन । उक्त शैक्षिक योग्यताको अंक गणना भै बढुवा नभएको भन्ने निजको जिकिर पुष्टि गर्ने भरपर्दो र वस्तुनिष्ठ प्रमाण समेत निजले पेश गर्न सकेको देखिंदैन । त्यसमा पनि नक्कली प्रमाणबाट कुनै फाइदा नलिए पनि त्यसरी नक्कली प्रमाणपत्र पेश गर्न कार्य नै अपराधिक कार्य हो, कुनै लाभ लिई सकेको भएमात्र अपराधिक कार्य हुने नभई योग्यता वा अयोग्यता ढाँटेमा मात्र पनि कसुर कायम हुने व्यवस्था भएकोले त्यस्तो प्रमाण पेश भएको देखिएमा भ्रष्टाचार गरेको ठहर्ने भनी भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ को सन्दर्भमा पुनरावेदक ताराराज भण्डारी (कार्की) विरुद्ध नेपाल सरकार भएको भ्रष्टाचार मुद्दा (ने.का.प. २०६५, असोज, नि.नं. ७९७४, पृष्ठ ६८७) मा सर्वोच्च अदालतको पूर्ण इजलासबाट सिद्धान्त प्रतिपादित भैरहेकोले प्रतिवादीको आई. ए. को प्रमाण पत्र नक्कली भएको हुँदा निजले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ को कसूर गरेकोमा विवाद रहेन ।

अब निजलाई के कुन कानून बमोजिम सजाय निर्धारण गर्ने भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट पेश हुन आएको आरोपपत्रमा साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ र प्रचलित भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६(१) को कसूर कायम गरी दुवै ऐनको सजाय मागदावी भएको भएपनि विधिशास्त्रीय दृष्टीकोणबाट दुवै ऐन एक साथ सक्रिय हुन सक्ने अवस्था नदेखिनुका साथै पुनरावेदक स्वयंले नै उक्त Intermediate Level को प्रमाणपत्र संचार

मन्त्रालयको मिति २०५७।९।६ को परिपत्रानुसार सोही वखत पेश गरेको हुँ भनी वयानमा उल्लेख गरेकोले तत्काल बहाल रहेको भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ नै आकर्षित हुने देखिन्छ ।

साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ मा “कुनै व्यक्तिले राष्ट्र सेवकको ओहदा पाउने वा सो ओहदामा बहाल रहने उद्देश्यले शिक्षा सम्बन्धि कुनै योग्यता, नाम, तीन पुस्ते, उमेर, जात, थर, वतन, नागरिकता वा योग्यता ढाँटेमा निजलाई कसूरको मात्रा अनुसार २ वर्ष देखि ६ वर्ष कैद वा जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ।” भन्ने व्यवस्था गरेको देखिँदा साविक भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०१७ को दफा १२ को कसूरमा सोही ऐनको दफा २९(२) बमोजिम रु. ५००।— जरिवाना गर्ने गरी विशेष अदालत काठमाडौँबाट मिति २०६९।१२।२० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । दायरीको लगत कट्टा गरी नियमानुसार मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत(उपसचिव) :- गजेन्द्रबहादुर सिंह

कम्प्यूटर अपरेटर :- प्रेमबहादुर थापा

इतिसम्बत २०७२ साल भाद्र महिना ३ गते रोज ५ मा शुभम----- ।